

LUND UNIVERSITY

Artikel i uppslagsverket Nationalencyklopedin: "Ryska federationen: Historia"

Lenhag, Mi

Published in:
Nationalencyklopedin

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lenhag, M. (2018). Artikel i uppslagsverket Nationalencyklopedin: "Ryska federationen: Historia". I P. Söderberg, & S. Trygg (Red.), *Nationalencyklopedin* Nationalencyklopedin.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ryska-federationen/historia>

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Historia

↑ Ryska federationen

För historia före 1991 se [Ryssland](#) (Historia) respektive [Sovjetunionen](#) (Historia).

Efter Sovjetunionens upplösning

När Sovjetunionen upplöstes bildades flera nya stater, där Ryska federationen är det största landet.

Inledningsvis var förhoppningarna stora om en lugn och effektiv övergång till demokrati och mänskliga rättigheter samt en fungerande ekonomi och en pålitlig rättsstat. De här förväntningarna gällde ryska reformförespråkare, de som var positiva till närmare kontakter med väst samt många vanliga ryssar. Även beslutsfattare och medborgare i andra länder hoppades på en snabb och positiv utveckling i Ryska federationen.

I stället blev 1990-talet i Ryska federationen på många sätt kaotiskt, såväl ekonomiskt och demokratiskt som socialt. Omfattande ekonomiska problem, politiskt motstånd från en konservativ дума, krånglig byråkrati och utbredd korruption bromsade upp reformarbetet.

Sovjetunionens sammanbrott kom som en överraskning för stora delar av befolkningen, vilket skapade förhoppningar men också ovisshet och otrygghet. Samhället skulle genomgå genomgripande reformer inom ekonomi, offentliga institutioner, politiskt styre och utrikespolitik, men även inom anställningsformer, sjukvård, äganderätt, bostäder, transport med mera. Det fanns en utbredd oro och osäkerhet inför de omfattande förändringar som både skulle ske snabbt och som det var svårt att få korrekt information om.

Inom etniska och språkliga grupper fanns en oro för vad det skulle innebära att vara en språklig minoritet eller att inte bo i det land som främst förknippas med ens språk.

Under 1993 pågick en konstitutionell kris mellan president [Boris Jeltsin](#) och det ryska parlamentet. Jeltsin hölls ansvarig till försämrade levnadsvillkor för vanliga medborgare, ekonomiska kriser, utbredd korruption och omfattande problem inom exempelvis den offentliga sjukvården.

Folkliga protester tilltog kring parlamentsbyggnaden och en TV-station. Slutligen ingrep den ryska militären. Den så kallade tiodagarskonflikten blev den blodigaste gatustriden sedan ryska revolutionen 1917 och resulterade i tiotals döda samt 100-tals skadade.

PETER TURNLEY/CORBIS/VCG/GETTY IMAGES

Ryska federationen. Moskva i oktober 1993. Sedan vicepresidenten Aleksandr Rutskoj och talmannen Ruslan Chasbulatov tagit skydd i parlamentsbyggnaden i centrala Moskva, det så kallade Vita huset, stormade demonstranter borgmästarens kontor och försökte även inta en TV-station. Under tiodagarskonflikten lät president Jeltsin beskjuta Vita huset från en stridsvagn (på bilden).

Ryska federationen fick sedan en författning som gav presidenten stora maktbefogenheter (jämför Ryska federationen: Statskick och politik). Presidenten stärkte sin makt ytterligare genom samarbete med de finansmän som skapat stora privata förmögenheter under den ryska ekonomiska omvandlingen åren efter Sovjetunionens sammanbrott, de så kallade oligarkerna (se vidare oligarki).

1990-talets ekonomiska kris

Missnöjet i landet fortsatte att öka, inte bara över de nära kontakterna mellan den politiska och ekonomiska makten, utan också med de ökade klyftorna mellan sociala grupper samt mellan Moskva och resten av landet. Ryssarna var också kritiska till hur ekonomin försämrades. Exempelvis betalades löner inte längre ut regelbundet vilket drabbade många medborgare hårt.

Sommaren 1998 drabbades Ryska federationen av ett akut ekonomiskt sammanbrott, den så kallade rubelkrisen. Denna orsakades bland annat av att personer och företag hade flyttat kapital till utlandet. Det sjunkande världsmarknadspriset på råvaror som olja, naturgas, metaller och timmer drabbade Ryska federationen hårt, eftersom landet var och är starkt ekonomiskt beroende av den exporten.

Även finanskrisen i Asien föregående år påverkade ekonomin negativt, liksom de stora ryska utgifterna under det första kriget i Tjetjenen (se vidare Tjetjenienkrigen). Rubeln devalverades, inflationen steg och flera banker stängde som ett resultat av finanskrisen.

Den ryska ekonomin reparerades dock oväntat snabbt. Detta var främst en följd av att världsmarknadspriset på olja steg kraftigt 1999–2000, men också att rysk industri hade tjänat på valutadevalveringen som gjort importerade varor dyrare för ryssarna.

Ryska stormaktsambitioner

Under 1990-talet pågick diskussioner om vilken roll Ryska federationen skulle spela internationellt. Att landet försökte hävda en roll som internationell stormakt märktes exempelvis genom agerandet under Balkankrigen.

Ryska federationen etablerade en tydlig inställning till ryskspråkiga medborgare i grannländerna samt försökte på olika sätt att fortsätta hålla samman det tidigare sovjetiska territoriet, som hade delats upp i länder som under den här perioden försökte skapa fungerande nya eller återskapade stater.

Vid två tillfällen, 1994 och 1999, intensifierades den militära konflikten och därmed inbördeskrigen i Tjetjenen. Tjetjener önskade självständighet vilket den ryska centralmakten inte godkände. Många, främst civila, dödades och skadades under de blodiga striderna. Tjetjenienkrigen kom att spela en viktig roll i den ryska politiken under slutet av 1990-talet och i början av 2000-talet. Tjetjenien var en av de främsta frågorna för Vladimir Putin vid hans tillträde som president vid millennieskiftet.

JOACHIM HERRMANN/REUTERS/SCANPIX

Ryska federationen. Protester i Berlin i februari 2003 mot Ryska federationens agerande i Tjetjenien i samband med Vladimir Putins besök hos Gerhard Schröder.

Ryskt kulturliv och utbildningssystem har sedan Sovjetunionens upplösning förändrats. Patriotiska värden har framhållits alltmer. En ny typ av rysk nationalism, eller postimperial identitet, blev under 1990-talet alltmer populär bland vissa ryssar. Detta innebar en process av homogenisering, ökad enighet samt betoning av nationalistiska värden och militär förmåga. Denna utveckling

har både inom Ryska federationen och i omvärlden förknippats med Vladimir Putins ledarskap. Putin var president 2000–08 och därefter premiärminister fram till 2012, då han enligt konstitutionen kunde återväljas till president.

Putin har inom Ryska federationen fått stöd för sin politik och har länge varit en populär ledare bland ryska medborgare, något som delvis bör ses i ljuset av att hans första åtta år som president innebar en framgångsrik ekonomi. Den politiska och ekonomiska turbulensen under det första decenniet efter Sovjetunionens sammanbrott följdes av en stabilisering och positiv utveckling av den ryska ekonomin som kunnat dra nytta av höga energipriser i världen.

Olja och naturgas har även fått utrikespolitisk betydelse, eftersom tillförseln av olja och gas, främst vintertid, till både grannländer och andra europeiska länder använts som ett politiskt vapen. Grannländer som Ukraina och Georgien har strävat efter att minska möjligheterna för ett sådant ryskt inflytande. Även EU har agerat för att göra länder mindre sårbara för rysk påverkan inom energisektorn.

Att presidentposten 2008–12 innehades av Dmitrij Medvedev innebar inte någon stor politisk förändring. Putin fortsatte att ha en stark ställning tills han återvaldes till president 2012.

Militära konflikter och utrikespolitik

Den aggressiva hållningen gentemot grannländer som genom sin politik vänt sig bort från Ryska federationen har tilltagit. Under 2008 gick ryska trupper in på georgiskt territorium, formellt till stöd för de separatistiska områdena Sydossetien och Abchazien. De två områdena har erkänts som självständiga från Georgien av Ryska federationen men av få andra stater.

Putins tredje mandatperiod 2012–18 utmärktes av tilltagande utrikespolitiska spänningar och mer internationellt engagemang, parallellt med inskränkningar i demokrati och mänskliga rättigheter inom landet.

Våren 2014 annekterade Ryska federationen olagligt den ukrainska halvön Krim. Ryska federationen hade tillstånd att ha en militärbas i staden Sevastopol, men Krim var ukrainskt territorium. Ukraina var den här tiden försvagat av en inrikespolitisk kris, som senare utvecklades till ett krig med rysk inblandning på ukrainskt territorium även i östra Ukraina. Krim styrs i dag de facto fortfarande från Moskva, trots internationella fördömanden.

Ryska federationen motiverade agerandet i Ukraina bland annat med ett behov av att säkerställa säkerheten för de så kallade etniska ryssarna på Krim, vilka uppgavs vara hotade eftersom Ukrainas president Viktor Janukovyjtj inte längre hade samma makt. Under övervakning av rysk militär genomfördes en folkomröstning om Krim's legala status. Enligt Ryska federationen gavs ett överväldigande stöd för att införliva Krim i Ryska federationen.

Folkomröstningen betraktades av omvärlden som illegitim.

I samband med annekteringen av Krim gjorde Ryska federationen officiella uttalanden om att staten förbehåller sig rätten att ingripa i länder där man anser att den så kallade ryska befolkningen diskrimineras. I efterhand har det ryska agerandet i Georgien setts som starten för en mer aggressiv rysk utrikespolitik, främst gentemot grannländer och tidigare sovjetrepubliker. Bilden av ett starkt ryskt försvar har blivit alltmer viktig för landets politiska ledning. Efter annekteringen av Krim hölls ryska militära förband i beredskap nära den ukrainska gränsen. Beredskapsövningar arrangerades på ryska baser i Armenien, Tadzjikistan, Sydossetien, Abchazien och med den så kallade fredsbevarande styrkan i utbrytarregionen Transnistrien i Moldavien.

Hösten 2015 godkände Putin en militär intervention i Syrien efter en formell förfrågan från Syriens regering (se även [syrisk inbördeskriget](#)).

I början av 2017 kom uttalanden från amerikansk underrättelsetjänst att Putin personligen skulle ha beordrat en påverkanskampanj för att försvåra för presidentkandidaten [Hillary Clinton](#) att vinna det amerikanska presidentvalet 2016 (jämför [USA: Statsskick och politik](#)). Parallellt med detta har flera länder uttryckt att Ryska federationen bedrivit påverkanskampanjer och propaganda i både Ryska federationen och andra länder. Den amerikanska specialåklagaren Robert Miller (född 1944) väckte 2018 åtal mot ryska medborgare och ryska institutioner för påverkan av det amerikanska presidentvalet 2016.

Inskränkningar i mänskliga rättigheter

Utvecklingen mot demokrati och en fungerande rättsstat har påverkats negativt när alltmer av landets politiska makt koncentrerats till presidentämbetet och en rad institutioner som står presidenten nära. Många institutioner leds av personer som hade gjort karriär inom Sovjetunionens säkerhetspolis och försvarsmakt.

Politiska motståndares möjligheter att uttrycka sig eller på olika sätt organisera sig har minskat och massmediers frihet har inskränkts.

Putin säkrade i början av sitt presidentskap ett ökat inflytande över medier genom att stora TV-kanaler fick Putinvänliga ägare och att rapporteringen om statschefen kontrollerades. Putins förändringar mot mer censur mötte internationell kritik i samband med mordet på den kända ryska journalisten [Anna Politkovskaja](#) 2006.

FYODOR SAVINTSEV/EPSILON/GETTY IMAGES

Ryska federationen. Blommor framför journalisten Anna Politkovskajas bostad i Moskva två dagar efter mordet 7 oktober 2006.

Putins tredje presidentperiod präglades av repression och ökad kontroll. Exempelvis tvingar en lag från november 2012 organisationer som får någon form av ekonomiskt stöd från utlandet, till exempel projektbidrag, att registrera sig som så kallade "utländska agenter".

Flera gånger har omfattande demonstrationer och andra protester ägt rum runt om i Ryska federationen. Exempelvis var demonstrationerna omfattande efter att Putin valts till president 2012, i ett val som betraktades ha genomförts med flera brister.

Oppositionen har svårt att verka i Ryska federationen.

Oppositionsledaren Aleksej Navalnyj har upprepade gånger fängslats, enligt honom själv och många andra av rent politiska skäl och inte baserat på kriminella handlingar. Han förhindrades delta i presidentvalet 2018. Navalnyj är kritisk till partiet Enade Ryssland och till den utbredda korruptionen i landet.

Sovjetunionens särskilda korruption, som genomsyrade många delar av samhället och var en reaktion på sovjetsystemet, märks fortfarande (2018). Samtidigt har korruptionen tilltagit även inom fler sektorer, som en följd av försöken att ställa om till marknadsekonomi. Organisationen Transparency International bedömde i sin senaste ranking av länders uppskattade korruptionsnivåer Ryska federationen som ett av de mest korrupta länderna i världen.

Putin kandiderade i presidentvalet i mars 2018 och vann med cirka 76 procent av rösterna. Rapporter om valfusk förekom, vilket inte är ovanligt vid ryska val. Jämför Ryska federationen (Politik).

Statsöverhuvuden

Presidenter

1991-99	Boris Jeltsin
1999-2008	Vladimir Putin*
2008-12	Dmitrij Medvedev
2012-	Vladimir Putin

* interim till 7 maj 2000.

Premiärministrar

1991-92	Boris Jeltsin
1992-98	Viktor Tjernomyrdin
1998	Sergej Kirijenko
1998-99	Jevgenij Primakov
1999	Sergej Stepasjin
1999-2000	Vladimir Putin
2000-04	Michail Kasianov
2004-07	Michail Fradkov
2007-08	Viktor Zubkov
2008-12	Vladimir Putin
2012-	Dimitrij Medvedev

Medverkande

Mi Lennhag

Källangivelse

Nationalencyklopedin, Historia.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ryska-federationen/historia>
(hämtad 2018-03-23)

